15e Jaargang — Curaçao den 24sten September 1898. — No. 769

# AMIGOE DI CURAÇAO

WEEKBLAD VOOR DE CURAÇAOSCHE EILANDEN.

Dit Blad verschijnt elken Zaterdag.
Abonnementsprijs voor Curaçao, Bonaire en Aruba per drie maanden fl. 2, — met vooruitbetaling.
Voor het Buitenland per jaar fl. 10.—
Afzonderlijke nummers fl. 0,20.

BUREAU VAN DIT BLAD
PLEIN VAN PIETERMAAI, No. 129

E Courant aki ta sali toer dia Sabra.
Su prijs di abonnement ta fl. 2, — pa tres luna pagar pa dilanti.
Pa lugarnan foi Curaçao, Bonaire, Aruba fl. 10,— pa anja.
Un number só fl. 0,20.

Curaçao 23 September.

## Emile Zola beoordeeld.

I.

**Het is nog zoo lang niet geleden, dat wij in het artikel *Zola-verheerlijking* opkwamen tegen de dwaze en de door niets te rechtvaardigen hulde aan Zola gebracht, en hem voorstelden als den man,**

die zich schatten verworven heeft door de "viesheid" zijner boeken, wiens groote en bijna eenige reclame—een reclame, welke honderdduizenden van lezers het ondragelijk vervelende van zijn boeken deed voorbijzien—heeft bestaan in de walgelijke gemeenheid van hetgeen hij [en hij alleen !] heeft durven beschrijven ; den man, die in den mensch nooit godsdienst, nooit zedelijkheid, nooit geestelijke kracht, schoonheid en verhevenheid, nooit een spoor van geestesadel of van een ziel heeft weten te vinden ; den man, die in den mensch tot dusver niet anders heeft gezien dan *la bête humaine*, een der meest vuile en vieze chemische producten, welke het spel der blinde natuurkrachten ooit heeft voortgebracht.

Toen vroegen wij :

In gemoede, is het nu niet wat al te dwaas en zijn sommigen in hun geestdrift en opgewondenheid niet op weg om zich belachelijk te maken en den naam van hun gezond verstand in gevaar te brengen door de hulde, die zij brengen aan den pornograaf, Zola? Laten zij de zaken beschouwen zooals zij in waarheid zijn, dan zal zonder twijfel de gezonde reden hare rechten hernemen en zij de daad van Zola niet meer toejuichen als een heldendaad.

**Toen wij het bovenstaande schreven, vermoedden wij weinig dat in deze zaak reeds het gezond verstand had overwonnen en twee erkende Zola-bewonderaars, op het gebied van litteratuur toonaangevers in Holland en België, bijna gelijktijdig ieder een opmerkelijk artikel over Zola schreven en zich begonnen los te maken van een gezelschap, waarin zij wellicht te goeder trouw waren geraakt maar dat toch in geen geval door een fatsoenlijk man mag worden begeerd.**

**In de *Vragen van den Dag*, aflevering 3, dertiende jaargang, komt een opstel voor gevloeid uit de pen van Cyriel Buysse, een bewonderaar en navolger van den Franschen auteur. Als de "levende organen van de overweldigende macht", welke men, naar zijn zeggen, onder de lezing van Zola's werken gewaar wordt, noemt hij, *ernst, morositeit, toorn, strijdzucht, wilskracht*. En dan vervolgt hij :**

Het onvermijdelijk uitwerksel van dergelijk temperament is een eenzijdige overdrijving der oorspronkelijke indrukken. Zola, hoe luid hij ook meermaals zijn liefde voor het leven [voor alles wat leven is, in den ruimsten zin van 't woord] verkondigde, Zola ziet de werkelijkheid als door een vergrootglas van triestige somberheid. Alles neemt bij hem enorme proporties aan. Ja, zóó somber en triestig is, ondanks al haar grootschheid, *zijn* vizie der wereld, dat hij er een afkeer van krijgt en liefst alleen gaat leven, alleen met de hallucinaties van zijn genie, en verre van zijne medemenschen. Vandaar, misschien dien stuggen hoogmoed, waarvan men hem zoo vaak beschuldigd heeft : van daar ook dien instinctieven afkeer, welken velen voor hem voelen. Want ik geloof dat het veel minder de zoogenoemde "onzedelijkheid", dan wel de sombere "morositeit" zijner werken is, die ze voor velen tot een alles behalve aangenaam gezelschap maakt.

En verder :

Zola haat. Hij haat leugen, bedrog, verdrukking, onrechtvaardigheid, of wat hij zich als dusdanig voorstelt. En kalm kan hij daarbij niet blijven ; want het vergrootglas van triestige somberheid, door hetwelk hij de dingen der wereld beschouwt, maakt het hem al te overweldigend sterk. Hij *moet* het uitschreeuwen, hij *moet* vechten. De voortdurende smaad, de onhebbelijke afbrekerij, waaraan hij zelf, zijn leven lang, is blootgesteld geweest, hebben zijn strijdlustigheid nog verscherpt en tegelijk zijn hoogmoed nog vermeerderd. Hij is verbitterd op de menschen. Hij voelt dat ze tegen hemzelf ook groote onrechtvaardigheden hebben gepleegd, en daarom minacht hij ze en trekt zich in zijn trots terug.

**Zooals wij zeiden, is hier een bewonderaar van den romancier aan 't woord. Maar klinkt zijn woord niet als een waarschuwing ? Moet men zich niet in acht nemen voor een man, die haat en zichzelf niet beheerschen kan, een man, die de dingen beschouwt door "het vergrootglas van triestigo somberheid," een man die wordt vervoerd door een eenzijdige overdrijving en "de hallucinaties van zijn genie" ?**

**De heer Buysse schijnt Zola's werken te willen verdedigen tegen de qualificatie *onzedelijk*. Maar dat door deze werken de onzedelijkheid bevorderd wordt, staat buiten kijf. Men behoeft slechts *Germinal* of *La Terre*, te hebben gelezen, om diep overtuigd te zijn van het onheil, dat romans als deze moeten aanrichten. Waarlijk, het is nog iets anders dan somberheid en triestigheid, dat hier enorme proporties aanneemt. Men is niet meer op de aarde, men daalt af in de hel. Zelfs aan een vluchtige ontleding kan men zich ten aanhoore van iedereen niet wagen.**

**Van de hand des heeren Boissevain vinden wij in het *Handelsblad* een *Van Dag tot Dag*-artikel, dat den vollen nadruk legt op de noodlottige conceptie en de gevaarlijke strekking van Zola's werken.**

**"Wij kennen" zoo begint de schrijver, "geen somberder en meer wanhopend stemmende boeken dan de pessimistische romans van Zola! Er zijn niet vele boeken wier lezing daarom aan jonge menschen, die de wereld intreden, zoo af te raden is."**

**Van gansche harte onderschrijven wij deze woorden, welke in onze dagen van Zola-verheerlijking een geheel bijzondere actualiteit verkrijgen.**

**Evenals Cyriel Buysse heeft ook de hoofdredacteur van het *Handelsblad* een hoogen, o. i. te hoogen dunk van den Franschen schrijver. Maar met den Vlaamschen auteur constateert hij Zola's verregaande eenzijdigheid, welke hem belet de dingen naar waarheid te zien en weer te geven :**

Hij is een man van machtige verbeeldingskracht, een hartstochtelijk ijveraar voor sociale rechtvaardigheid, een hekeldichter als Juvenalis, soms een lyrisch dichter als Victor Hugo. Zijn *Paris* is voor de Republiek, wat Hugo's *Châtiments* voor het keizerrijk van Napoleon III waren....maar van een realist, van een wetenschappelijk opmerker en beschrijver heeft hij al zeer weinig. Want slechts één zijde van enkele gedeelten der werkelijkheid brengt hij in het licht !....

**Van Zola's jongsten roman. *Paris*, zegt het *Handelsblad*, dat in dit boek marionetten optreden en dat wij de touwtjes zien, die hen in beweging brengen.**

De photographieën van de gemeenste schuilhoeken en vuilste en misladigste wezens eener stad geven, omdat ze *waar* zijn daarom nog geen beeld van de stad in haar geheel en van hare inwoners !

Zola, schrijft de heer Boissevain.

ziet zwart, hij ziet rood.... hij is eenzijdig hartstochtelijk eenzijdig.... hij leeft en schrijft ten onrechte meenend

---

### FEUILLETON.

## AVENTURA COE UN FERRO-CARRIL.

Bentananan di es Café-Restaurant tabata hanchoe abrir i es aire frescoe i frioe di anochi tabata na contradicción coe es huma di tabacoe, koe atmosfera aiden tabata jená.

Luna koe tabata para haltoe na es cieloe azul, tabata manda su rayonan di plata den es paloenan moza i berde koe tabata para dilanti di bentana i koe tabata movê bai bini poco-poco.

Es club, koe mi tabata bisjita es tem ai, tabatin su mesa firme na cual ordinariamente miembronan ta sinta anochi i oenda nan ta papia riba toer asunto, koe a pasa den dia.

Nos reunion tabata di miembro di familia, koe tabata gusta mas di es luz clar di gas, di comé i bebé bon, koe di es anochi poética di primavera.

Asina també es anochi aki ; luna no tabata haci ningun influencia riba nos, i nos tabata papia riba toer sorto di cos; política, belasting, gobiernoe, teatro, enfin riba toer cos nos tabata papia. Den tantoe cos koe nos tabata papia, a presenta també es pregunta koe en realidad ta un hechoe, koe pa un fuerte emoción, hende su cabei por bira blancoe blancoe di repiente.

Es pregunta importante ai a causa masjar discusion. Algun tabatin idea koe esai no ta nada otro coe un anécdota, otro tabata bofon di es idea ai i bisa ta cuenta di ganja mucha chikitoe.

Ora combersacion riba es asunto ai a bira mas cajente i mas serio, un senjor koe tabata sinta na un mesa banda di nos i koe nos no tabata haci caso di djé, a lamanta para. E tabata un homber di curpa grandi i duroe. Su cara bon formá, koe tabata moenstra su carácter firme, tabata alzar mas tantoe ainda pa su dos wowo grandi i blauw koe tabata brilja na su frenta. Loke tabata hala hende su atencion mas tantoe riba djé tabata su cabei i su barba koe tabata blancoe manera sneeuw, mientra é tabata moenstra di no mas coe un trinta i cinco anja bieuw.

"Dispensa mi Senjores, koe mi ta entremeté mi den boso combersacion," é dici haciendo algun cortesia. "Mi ta tendé boso ta combersa riba un asunto, koe ta interesá mi particularmente. Mi persona mes ta un prueba, koe bao di cierto circunstancia un emoción violente por tin realmente influencia riba hende."

Su palabra a poné nos den di mas grandi exitacion.

Nos a doena nos amigoe nobo un lugar, i despues koe el a bai sinta, nos a pidié di conta nos su historia. Es estrangero parcé no tabata muchoe discreto i el a atendé unbez na nos deseo.

"Si boso," asina el a coeminza, "ta sinti algoe pa asuntonan americana, anto nomber di *Auburn* lo no ta strañjo den boso orea. Na Estados Unidos es nomber ai ta nifica mescos coe *Spielberg* pa Austria. Ma boso no mester keré koe *Auburn* ta un prison grandi ; no Senjores, é ta mas bien un colonia grandi pa malhechornan, un sorto di stad pa nan koe ta expulsá for di sociedad. Pa den di un muraja haltoe i fuerte, bo ta haja un cas coe cuarto pa personanan, gazerne, hospital i lugar di traha. Toer cos ai den ta desagradabel. Algun lugá coe jerba, un paloe aki, un flor aja, koe ta haci hende corda na infancia inocente di es expulsonan. Circunstancia, koe ta di poco importancia na es momentoe aki, a haci koe despues koe mi a caba mi estudio na Hamburgo, mi a bai America i despues di un corto permanencia na New York, nan a nombra mi pa dokter di prison di *Auburn* koe segun boso sabi ta den Estado di New York. Mi tabata encargá coe es partida di prison, koe su presonan ta di peligroso. Nan no tabata digno di carga nomber di hénde ma di hyena. Dos di nan, koe mester keda aki pa toer nan bida i koe tabatin mas astucia i un curpa mas fuerte coe es otronan, tabata bao di un vigilancia particular, pasobra nan a trata dos bez caba pa hui. Mi tabata observa nan paso koe di mas grandi atencion, pasobra, Dios sabi com bini nan coe né, nan tabata den posecion di algun instrument di hero. Nan a ganja maloe, solamente pa nan bai hospital, pasobra ta mas facil pa nan hui, ma mi a comprendé nan mentira.

Pa esai nan a cera nan na un lugar particular i poné nan na heroe, ma no obstante toer es cuidao ai un dia un di nan a hui i algun dia atras es otro també a desaparecé.

Tabata mas ó menos un diez cuater dia koe es malbadonan a hui i koe mi mester a bai *Cayuga Bridge* na cabai.

Tabata pa banda di merdia, ora mi tabata na fin di mi biaha i koe mi tabata observa es bista boenita, koe tabata presenta milja leeuw na mi bista. Es lago di *Cayuga* tabata droemi lindísimo na mi pia, mientra koe es awa clá i calmo tabata corré separando es dos oriljanan, manera é kier

dat beschrijving van het walgelijke en tegennatuurlijk gemeene aan deugd en reinheid ten goede komt.

En van *Paris* herhaalt de *Van Dag tot Dag* — auteur wat hij eertijds zeide van *La Terre:*

Als waarlijk de landelijke bevolking van Frankrijk bestond uit de afschuwelijke beesten die hij voorstelt, dan kon Frankrijk niet zijn wat het is.... niet voortbrengen wat het doet.... niet de krachtige, flinke mannen en vrouwen toonen, die men er aan den arbeid ziet.... niet het leger hebben, dat we vol bewondering voorbij zagen trekken.... niet de groote kunst, de bezielende letterkunde, de heldere denkers hebben, die wij eeren!

Er zouden nog verschillende andere grepen uit het artikel zijn te doen, maar wij zullen ons bepalen tot het slot, dat waarlijk treffend is.

Zola ziet slechts een klein deel der werkelijkheid, een klein deel van den mensch.

Hij heeft geen oog voor het essentieele, het hooge en heilige in den mensch.

In Zola's oprechtheid en moed blijft ons geloof ongeschokt, ook na de lezing van dit machtig, hier en daar schoon, maar als geheel weerzinwekkend boek over Parijs. Maar hij kiest het slechtste middel tot genezing der zieke maatschappij: revolutie in plaats van hervorming.

Hij ziet de tekortkomingen van den godsdienst en van enkele godsdienstpredikers.... hij merkt op, hoe ver wij nog van het ideaal zijn, dat Christus ons stelde.... hij weet dat het Evangelie in maatschappij en staat nog niet voldoende in practijk is gebracht.... maar door zijn blindheid voor het levensbeginsel in onze zielen, beseft hij den geestelijken nood der menschheid niet die haar al knielend naar haar God en Schepper de armen strekken laat. Wat zouden zijn stoffelijke hervormingen baten als onze zielen hongersnood lijden als we versmachten naar heilige liefde en de troost en rust ontberen, welke onzeltzuchtige dienst van den Vader in de Hemelen alleen geeft!

Als gevloeid uit de pen van een liberalen dagbladschrijver zijn deze regelen ongetwijfeld zeer merkwaardig. Dat hij meende te moeten spreken over de "tekortkomingen van den godsdienst" kan ons niet te zeer verwonderen. Dergelijke "vrijheden" zal men in persorganen als het *Handelsblad* altijd vinden. Maar voor 't overige bewijst bovenstaand stuk, dat er een gelukkige ommekeer komt in de ideeën, of liever, dat die ommekeer steeds vollediger wordt. Zola moge de fiolen van zijn toorn en ergernis uitgieten over hen, die het idealisme hooghouden, zijn richting verliest ook in Frankrijk al meer en meer terrein. Het naturalisme is te walgelijk om lang te kunnen duren. Het bestiale, dat men in zijne werken vindt, strekt den mensch te zeer tot schande dan dat men niet spoedig daartegen in verzet zou komen. En ondanks den reusachtigen aftrek, welke zijne romans nog vinden, schijnt toch de tijd niet verre meer te zijn, dat men algemeen Zola's werken zal beschouwen, als de vruchten van een abnormalen geest, welke zich op onweerstaanbare wijze tot het leelijke, het verderfelijke, het weerzinwekkende voelde aangetrokken.

## NIEUWSBERICHTEN.

## CURACAO.

### Kerkelijke berichten.

Woensdag was het vijf en twintig jaren geleden, dat Z. D. H. Mgr. ANTONIO R. SILVA, Bisschop van Mérida, de H. Priesterwijding ontving. Mgr. SILVA was destijds den verbannen Aartsbisschop van Caracas, Mgr. GUEVARRA, naar Trinidad gevolgd en bereidde zich daar voor tot het H. Priesterschap. Als priester in Venezuela teruggekeerd, arbeidde hij met veel vrucht in het aartsbisdom van Caracas, waarvan hij een der eminentste priesters was. In 1895 werd Mgr. SILVA tot de bisschoppelijke waardigheid verheven en benoemd tot bisschop van Mérida. Groot reeds zijn de vruchten, welke de kalme en bezadigde maar toch doortastende werkkracht van Mgr. SILVA voor zijn uitgebreid diocees heeft afgeworpen; vooral de opleiding der toekomstige priesters van het bisdom Mérida is een voorwerp zijner nauwlettende zorg en hij ontzag arbeid noch opofferingen om op Curaçao een grootsch werk tot stand te brengen, het Groot-Seminarie te Scherpenheuvel, dat hij toevertrouwde aan de Hollandsche Paters Dominicanen.

Ter eere van hun moedigen en beminden Bisschop vierden de studenten van het Groot-Seminarie Woensdag luisterrijk feest. De Apostolische Vicaris van Curaçao, Mgr. J. J. A. VAN BAARS, celebreerde in de versierde kapel van het Seminarie een Pontificale H. Mis, na afloop waarvan allen samenkwamen in de feestzaal van het Seminarie tot verdere viering van den gedenkwaardigen dag en waar professoren, studenten en genoodigden vereenigd waren aan een gemeenschappelijken feestdisch. In den namiddag werd door de studenten een uitstapje gemaakt naar het klooster van Pietermaai en 's avonds bij hun terugkeer te Scherpenheuvel werd het feest besloten met vuurwerk. Het muziekkorps van het Weeshuis te Santa Rosa bewees zijn hooggewaardeerde diensten bij de feestviering.

Moge Z. D. H. Mgr. ANTONIO R. SILVA nog lange jaren zijn bisschoppelijken arbeid vervullen en daarvan de heerlijkste vruchten inoogsten.

### Havennieuws.

Aan den Heer P. DE GORTER, die hier vele jaren den post van havenmeester en loods, tevens scheepsmeester vervulde is op zijn verzoek eervol ontslag uit 's lands dienst verleend.

In zijn plaats is in dezelfde hoedanigheid aangesteld de Heer J. S. LUDWIG, die assistent-loods was en als zoodanig vervangen wordt door den Heer HERMAN P. LESEUR.

* *
*

Woensdag vertrok Hr. Ms. *Sommelsdyk* uit onze haven en zette koers naar Aruba.

* *
*

Hedenmorgen vertrok ten zeven uur met de *Gouverneur Van den Brandhof* naar het eiland Sint-Eustatius de Weleerwaarde Pater P. DELGEUR om daar tijdelijk de pastoreele bediening waar te nemen. Wij wenschen ZEerw. een voorspoedige reis en een behouden aankomst te Sint-Eustatius aan.

### Posterij.

*Lijst van onafgehaalde en onbestelbaar bevonden brieven:*

Manuel Berning, M. H. Curiel, Reginald Denijs, W. C. v. Delft, J. Gravenhurst, J. J. Hunker, Johana Hendrisen, Emilio Jesurun, Kurnhardt & Co., D. Leon, Leopol Leitoe, Martins Leinó, H. S. Leeds, C. van der Linden, Dr. Marquez, Jimothy Morkham, Juan Pieterzs, Erani Pieterzs, Betsi Pietersz de Jongh, Federico Rolandus, Edgar Senior, Amalia Sloeper, Andrés Williams.

Aangeteekende Stukken.

J. Gravenhurst, Petra Henriquez, Edwards I. Henriquez, T. F. W. Krafft.

Niet voor verzending vatbaar een ongefrankeerd drukwerk geadresseerd aan: Isaac C. Henriquez. Coro.

### Leger.

Dinsdagmiddag vertrok de Weledel Gestrenge Heer P. TERGAU, Kapitein-Commandant der troepen te Curaçao, met de *Prins Willem IV* van den *K. W. I. M.* naar Holland na een verblijf alhier van bijna twee jaren.

Het muziekkorps van het garnizoen speelde ten afscheid van den vertrekkenden chef eenige stukken bij de afvaart van de *Prins Willem IV*.

Het bevel over de troepen is thans tijdelijk opgedragen aan den Weledel Gestrengen Heer P. C. A. KRUGERS, 1sten Luitenant bij het garnizoen alhier.

### Ongelukken.

Donderdag geraakte een negenjarig meisje te Pietermaai bij het baden in zee in gevaar. Een jonge man, toevallig den gevaarlijken toestand bemerkende, waarin het meisje zich bevond, sprong dadelijk te water en had het geluk, ofschoon met gevaar voor zijn eigen leven, het kind te redden.

— Gisteren middag omstreeks half twee brak er door onvoorzichtigheid brand uit in een huis op den Bergen van Otrabanda, waarin de winkel *La Colombiana* van E. GOILO gevestigd was. De brandspuit van het garnizoen was spoedig ter plaatse en zorgde ervoor, dat toen het brandende huis niet meer te redden was en tot den grond afbrandde, de brand zich niet uitstrekte tot de omliggende panden.

### Een toezending.

In dank hebben wij ontvangen de brochure: *La Tabacalina Alzuru, escrita por José F. Fernández Alzuru. Reimpreso de la edición de la Habana, Imprenta de A. Bethencourt é Hijos.* 1898. Een lezenswaardig boekje dat ons werd toegezonden door den Heer MIGUEL BETHENCOURT, Agent-Generaal van de *Tabacaline.*



a sosténé un paz meimei di nan dos. Riba es rioe ai koe tin mas ó menos un carenta milla inglés di largoe pa un di hanchoe, tin un brug colosal, un obra maestra di Americanonan; aki riba ta pasa e ferro-carril di Bufalo i Atika, koe tin nan station na *Cava-a-Bridge*.

Pronto mi a caba coe asuntonan koe mi tabatin di haci i banda di atardi mi a bolbé pa *Auburn*. Bosó conocé es gozo di un biaha un anochi di verano?

*Cava-a-Bridge* tabata rondoná pa un mondi cerá i ai mi mester a pasa. Mi tabata contentoe ora mi tabata meimei di es paloenan grandi i mi a larga mi cabai camna poco poco.

Mi tabata den un grandísimo admiracion, ora mi tabata mira toer es colornan boenita, koe tabata consecuencia di entrada di solo. Di repente mi a desperta for di sonjo poético pa motiboe di un boroto, koe mi sinti banda di mi. Mi a saca mi revolver i mi a drai; ma na es mes momentoe mi a haja un golpi fuerte riba mi cabez, koe mi a perde conocementoe. Mi a cai for di mi cabai i ainda un bez mas mi a abri mi wowo i mi a reconocé un di es bandidonan koe a hui. Mester tabata basta laat ora mi a bolbé na conocementoe, i ora mi a abri mi wowo mi a mira luna grandi na cieloe. Un dolor na mi cabez a haci koe mi tabata bai hiza mi manoe i es ora ai mi a sabi koe mi manoe i mi pia tabata mará. Mi a reuni toer mi pensamentoe i mi a recorda mi es bandidonan; algo espantoso a drenta mi, i tabata parcé mi koe mi coerazon a para.

Mi a sinti koe mi tabata meimei di *railnan* di ferrocarril i ora mi tabata scucha coe atención mi tabata tendé awa ta borota bao di mi. Un momentoe solamente i mi a comprendé toer cos; mi tabata mará i poné riba rail: sin koe mi por a moyé mi curpa i coe siguranza koe un tren lo corré machica mi.

Falta poco mi a perdé mi conocementoe atrobé, ma toemando ánimo mi a coeminza grita: mi a forza trocé mi manoe keriendo koe es cabuja lo por a kibra, ma tabata trabao por nada i por último mi a coeminza jora manera un mucha chikitoe. Mi kier a doena mi curpa un otro moveción, ma mi a reflecciona na tempoe; un movecion imprudente lo a haci mi cai den es rioe i como mi tabata mará, lo mi a zink unbez.

Henter mi curpa a coeminza tembla, mi a bolbé droemi ketoe, ma no pa largoe.

Es luna clá den mi cara, boroto di es lamar bao di mi den es profundidad oscuro, bientoe koe tabata soepla, atrobé un silencio spantoso interrumpi solamente pa boelamentoe di algun pahará, ai Senjores, toer esainan tabata horribel i koe a poné mi den di mas grandi ansia.

I es railnan! es railnan! Mi tabata sinti nan sagudi bao di mi curpa, tabata parcé mi koe un tren ta bini, tabata parcé mi koe mi tabata tendé su pito i su sona: mi tabata sinti mi cabeinan para riba mi cabez. Mi coerazon tabata para un momentoe ketoe pa koe é bolbé coeminza bati mas duroe.

Tin di es cosnan ai, Senjores, koe mi ta haja masjar incomprensible i un di nan ta, com mi por a resisti es anochi ai. Solamente un cordamentoe firme mi tabatin, ésta, mi mester a trata pa haja un otro poseción, afin koe mi por a bini meimei di es dos railnan. Mi a poné toer mi forza, mi a forza mi nervionan koe nan por a rebenta; mi a drai, mi a krim, mi a forza asina tantoe koe mi cabez mes por a rebenta i despues di algun esfuerzo koe tabata parcé mi un siglo, mi a logra jega meimei di es railnan. Dios danki! Mi a scapa? Mi no tabatin tempoe pa corda riba esai ni pa mi ta contentoe. Loké koe mi tabata haci, tabata scucha. Mi a tendé un boroto den di aleuw, despues es boroto tabata jega mas i mas acerca. Es silencio misterioso di anochi tabata bira cada minuut pejor, despues boroto di un masjin, koe tabata bini coe gran velocidad, manera ta coestumber na America. Ainda un mil pia mas.... Ainda un cincoe cien........

Ni un miembro di mi curpa tabata doena un movecion, mi tabata manera un morto. Mi a trata pa grita, ma tabata imposibel pa mi haci uso di mi boz. Un momentoe tabata parcé mi koe mi a mira un luz, mi a sinti un calor cajente pasa riba mi, después a bira scur i den mi orea tabata zona manera ta donder ta borota. Es monstruo di heroe a pasa riba mi manera koe é tabatin diabel den djé...... haak di es último wagon a cohé mi i tira mi na un bon distancia, mientra koe mi a sali heridá na mi pechoe.

Toer cos tabata drai mi dilanti, mi a keré koe lo mi a bira loco.

Ora mi a bolbé na mi sintir, mi a haja mi riba mi mes cama i hopi amigoe i conocír rondó di mi. Pa mas corticoe, manecé sigiente di es anochi terribel, un di es wardanan di brug a haja mi, el a conocé mi i el a hiba mi Auburn.

En cajentura continuo a tené mi dos seman na cama, luchando semper coe morto, ma pa mi curpa fuerte, mi tin di gradicí koe mi a scapa mi bida. Después di mi enfermedad i koe pa promé bez mi a mira den spiel, mi a mira consecuencia di un spantoe: mi cabei i mi barba tabata blancoe.—Es dokter a keda ketoe. Su cara pálida, su mirada spantoso, sodor koe tabata corré na pipita grandi na su frenta, tabata prueba com biboe ainda es cosnan tabata den su sintir i com tanto ainda es historia ai ta traha riba djé.

Despues koe nos a separa di djé i di nos mesa, a desaparecé poco poco exitacion den cual nos tabata, ma na camina nos tabata combersa ainda caso di es dokter, i aventuranan koe hende sa pasa tantoe bez na América.

## NEDERLAND.

### Nuyens' monument.

**Het comité van de oprichting van een gedenkteeken ter nagedachtenis van dr. W. J. F. Nuyens, den grooten Nederlandschen geschiedschrijver, die zich vooral door de reconstructie der Nederlandsche historie verdienstelijk heeft gemaakt, maakt het volgende bekend:**

Den 20n April 1896 hield het comité zijn eerste algemeene bijeenkomst in het seminarie te Driebergen. Daar werd in beginsel eenparig een besluit genomen omtrent de wijze waarop het monument zou worden opgericht, en de uitvoering van het plan werd toevertrouwd aan een sub-commissie, bestaande uit de heeren: dr. H. J. A. M. Schaepman, als voorzitter, mr. A. H. M. Van Berkel, als penningmeester, prof. fr. J. V. De Groot, mr. F. J. A. M. Reekers, jhr. mr. Victor De Stuers, J. A. C. Hezemans en dr. G. Brom als secretaris.

Ook besloot het comité, dat zekere som zou worden afgezonderd voor de stichting van een Nuyens-fonds. Uit dit fonds zal elke vijf of tien jaren een premie — hetzij in geld, hetzij in eeremetaal — worden toegekend aan het beste historische werk, dat in die afgeloopen tijdruimte zal geschreven zijn door een katholieken Nederlander en ter beoordeeling wordt overgelegd aan een permanente jury, welker leden mogen benoemd worden door het hoogwaardig Episcopaat.

De sub-commissie van uitvoering gaf om verschillende redenen de voorkeur aan de plaatsing van een monument niet op het graf van dr. Nuyens, maar in de katholieke kerk te Westwoud, en verzocht te dien einde zoowel de hooge goedkeuring van Z. D. H. den bisschop van Haarlem als de instemming van het parochiale kerkbestuur, welke beiden goedgunstig verleend werden.

Besloten werd nu tot een monumentalen koperen gedenkplaat, die tegen den zijwand der kerk te Westwoud, aan de Evangeliezijde, zal worden aangebracht. Ontwerp en uitvoering werden opgedragen aan den heer Jan Brom, te Utrecht.

Deze heeft dezer dagen zijn taak met heugelijk succès ten einde gebracht.

Het ontwerp der gedenkplaat of memorietafel sluit zich nauw aan bij de middeleeuwsche grafplaten, waarvan in ons land, b. v. te Alkmaar en te Breda, nog enkele exemplaren aanwezig zijn. Op een vlakke geelkoperen plaat, hoog M. 1. 30 en breed M. 0, 90, staat dr. Willem Nuyens afgebeeld, in trouwe gelijkenis *en face* genomen en ten voeten uit. Hij is gekleed in de doctorstoga, gesierd met het commandeurskruis van Sint-Gregorius den Groote en andere decoratie's, en houdt in zijn handen een boek met het opschrift: "Geschiedenis van het Nederlandsche Volk."

Krachtig komt in breede zwarte contours de blanke figuur uit tegen den donkerblauw gedamasceerden achtergrond. De diepten en lijnen zijn gevuld met *émail froid*, enkel zwart of in harmonisch afwisselende kleuren. Op den rijk bewerkten rand van bruin émail is, met forsche, gothische letters, de lofspraak gegraveerd:

„Kloek in arbeid,
Trouw in waarheid.
Fier in oordeel.
Zijn volk ten heil.
Zijn God ter eer."

Het randschrift is aan de vier hoeken afgezet met het pauselijke en het nederlandsche wapen, die kruiselings tegenover elkander staan. In het midden van den rand prijken het wapenschild van Westwoud en het teeken van de Streek: *J. A. S.* Al deze blazoenen hebben in émail hun heraldieke kleuren.

Onder de bestaande figuur bevindt zich de opdracht: "Aan den katholieken geschiedschrijver, dr. Willem I. F. Nuyens." Aan weerszijden de cijfers van geboorte- en sterfjaar: 1823—1894.

Het geheel is decoratief goed ingedeeld en het kleureneffect uitnemend. Alles dient ertoe om de figuur van dr. Nuyens krachtig te doen spreken.

Over de kunstwaarde der gedenkplaat slechts twee getuigenissen. Jhr. mr. Victor de Stuers schreef aan den maker dd. 18 Juli: "Dit werk schijnt mij in alle deelen *voortreffelijk*."

En dr. Schaepman: "Hier is het gezonde, heilige realisme van Quinten Metsijs, het realisme, dat de ziel niet vergeet, maar het volle karakter teekent. Nuyens is zijn geheele leven nooit zóózeer zich zelv' geweest en heeft nooit kloeker op zijn beenen gestaan. Het *is* een prachtstuk.

De gedenkplaat blijft voorloopig te bezichtigen in het atelier van den heer Jan Brom, Drift 15 Utrecht, maar indien zich de gelegenheid voordoet, zal zij nog in een der groote plaatsen van ons land geëxposeerd worden.

Het comité hoopt, bij genoegzame deelname, te kunnen overgaan tot de plechtige onthulling van het monument te Westwoud in de tweede helft van September.

### Een kloeke daad.

**Mevrouw E. van Nispen tot Sevenaer — Hekman heeft haar ontslag genomen als lid van het *Uitvoerigings-Comité* der *Nationale Tentoonstelling* van *Vrouwenarbeid*. Als redenen, welke haar tot dit besluit gebracht hebben, heeft zij, in een schrijven aan de Presidente van het Hoofdbestuur, Mevrouw Goekoop — De Jong van Beek en Donk, aangegeven, dat er „wellicht „niet één Congres tot heden (is) „gehouden, waarin niet beginselen „worden verkondigd, te eenenmale „in strijd met mijne godsdienstige „overtuiging, of mijne begrippen „omtrent moraliteit of maatschap„pij; waarin niet uitlatingen wer„den ten beste gegeven, welke de„ze ten diepste gekrenkt hebben. En „dat vaak, waar het verkondigen „dier leeringen absoluut niets te „maken had met hetgeen ik mij „voorstel als dienstig tot verbete„ring van het lot der vrouw, doch „mij enkel nuttig is voorgekomen, „om sommigen gelegenheid te ge„ven, haar half- of kwart-weten „op den luchter te steken.......... „omdat die Congressen aan het „complex der Teutoonstelling het „karakter hebben bijgezet van een „door mij ten zeerste veroordeeld „Feminisme.**

## BUITENLAND.

**Rome.** — Merkwaardig is wat een voornaam liberaal dagblad, de Brusselsche *Indépendance belge* over de jongste encycliek des Pausen schrijft. Sommige anti-katholieke organen trachten de beteekenis van dit document te verkleinen. De *Indép. belge* daarentegen erkent, dat het woord des Pausen ter dege heeft ingeslagen.

Le coup est dur, de slag komt aan, vooral onder de gegeven omstandigheden. Toenadering tot den H. Stoel was volgens het plan der Italiaansche staatslieden, een appel voor den dorst, waarvan zij gebruik hoopten te maken op den dag, waarop de monarchale instellingen door de revolutionnaire propaganda aan 't wankelen zouden worden gebracht. Zij meenden, dat, wanneer een ernstig politiek eu sociaal gevaar dreigde, het hoofd der Katholiciteit die in de geheele wereld de politiek van het behoud bij uitnemendheid vertegenwoordigt, bereid zou worden gevonden, zijne eischen te verminderen, ten einde tot een gemeenschappelijke actie te geraken en dat men aldus van de katholieke partij een schild zou kunnen maken, waarop de slagen der revolutionnaire partij zouden afstuiten.

In deze verwachting is men thans bedrogen. Het Vaticaan handhaaft onveranderd zijne aanspraken en de regeering heeft de natie aan den rand van den afgrond gebracht. De ernst van den toestand bestaat voornamelijk hierin, dat de stoffelijke ellende gepaard gaat met het ontbreken van alle idealisme bij de heerschende klasse. De steun der katholieke partij, waarop de regeering had gehoopt te kunnen rekenen in het oogenblik des gevaars, ontgaat haar dus juist nu dit oogenblik dáár is.

**Zoo wordt dus door een liberaal blad van internationale beteekenis erkend, dat het Italiaansche gouvernement geen ander hulpmiddel meer bezit, om zich uit de bestaande moeilijkheden te redden, dan de hulp van het Vaticaan. En dit blad erkent tevens, dat die hulp *thans* vooral noodig is.**

**O Nemesis!**

**Nauwelijks een kwart eeuw geleden heette het, dat Italië geen grooteren dienst kon worden bewezen, dan het te verlossen van het "clericale juk" van 's Pausen souvereiniteit te Rome. Al wat anti-clericaal was, juichte over dat werk der "bevrijding." Maar thans heeft men den boom leeren kennen aan zijne vruchten. En in den strijd tusschen Paus en koning is het waarlijk niet de laatste, naar wiens zijde de overwinning helt.**

**Frankrijk.**—Brunetière, die in een pennestrijd gewikkeld is met de *Siècle*, richtte tot dit blad een schrijven, waarin hij de voornaamste redenen uiteenzet, waarom hij tegen de herziening van het proces Dreyfus is.

**Ik ben er tegen, zoo schrijft hij, omdat ik overtuigd ben van de rechtschapenheid, de onkreukbaarheid en de oprechtheid van de militaire rechters; omdat er noch regeering, noch maatschappij mogelijk is, als wij de overheid en de bevoegdheden, die wij zelf aangesteld hebben, niet eerbiedigen: omdat al de voorgegeven bewijzen voor de onschuld van den in 1894 veroordeelde, nietswaardig zijn gebleken, en omdat ik de belangen van ons aller vaderland, noch kan noch wil opofferen aan de opgehitste ijdelheid van eenige intellectueelen.**

**Duitschland.** — Over de reis van keizer Wilhelm naar Palestina schrijft het Turksche officieuse blad *Servet*: "In Europeesche bladen is een eigenaardige strijd ontbrand over de quaestie, welke staatkundige beteekenis de door keizer Wilhelm voorgenomen reis naar de Christelijke plaatsen van Palestina hebben kan. Wij kunnen naar aanleiding hiervan wel de opmerking maken, dat Sultan Abdul Hamid, nadat hij van den wensch van den Duitschen keizer, om die plaatsen te bezoeken, kennis, had gekregen, hem op vriendschappelijke wijze uitgenoodigd heeft, om de reis te doen. Keizer Wilhelm komt dus in Palestina als de gast van onzen heerscher, die er absoluut van overtuigd is, dat zijn keizerlijke vriend met deze reis geen enkel staatkundig oogmerk koestert. Door terugroeping van de Duitsche bezettingstroepen van Kreta heeft keizer Wilhelm nog onlangs bewezen, dat hij, in tegenstelling van anderen, de hoogheidsrechten van den Sultan op de eerlijkste wijze eert."

—Het testament van Bismarck vermaakt aan graaf Wilhelm, zijn eigendommen in Pommeren met drie millioen mark. Prins Herbert von Bismarck erft, behalve Friedrichsruhe, de domeinen van Rheinfeld, alsmede de juweelen en andere kostbaarheden, tot een gezamenlijke waarde van een millioen mark. De drie dochters van graaf Wilhelm ontvangen ieder 100.000 mark; de gravin de Rantzau 900.000 mark, terwijl verschillende dienstboden van 1000 tot 10.000 marks erven. Volgens den inventaris beloopt de fortuin van Bismarck meer dan 20 millioen.

**Engeland.**—De strijd tusschen de strenge Anglicanen en de Ritualisten begint hoe langer zoo scherper te worden. Het Anglicanisme, het Katholicisme minus de Paus, dat in Engeland sinds de dagen van Hendrik VIII oppermachtig heeft geregeerd, is in den jongsten tijd tot de ontdekking gekomen, dat het hoe langer zoo meer begint te verwateren. Nu weet men, dat er in Engeland een algemeene gang is naar jong godsdienstig leven; maar een zoo onzeker gevoel brengt de massa's niet op naar de oude Moederkerk, wier geloof mannenmoed eischt, terwijl de bekeering tot haar meer dan gewone wilskracht eischt. De gang naar godsdienstig leven zoekt dus een anderen uitweg. Het volk ziet de plechtigheden der Roomsche kerk en — een nieuw bewijs, dat de R. K. eeredienst zoo juist past aan de behoefte der menschelijke natuur — het volk vraagt aan zijn Anglicaansche geestelijkheid de ceremoniën der Roomsche Kerk.

Echter ontbreekt aan de leden der Anglicaansche Kerk al evenmin de steiloorigheid, die overal ter wereld sommige kerkgangers eigen is. Aan het hoofd dier steiloorigen staat een zekere heer Mc Coll, die de kerken, waar de zonde van Ritualisme heerscht, binnendringt én de godsdienstoefeningen verstoort Een dergelijk tooneel had plaats in de kerk van St. James te Liverpool. Daar werd in alle plechtigheid een Anglicaansche mis gevierd met de ceremoniën van den Roomschen ritus. De "zuivere" Protestanten waren door voortdurend preeken hunner geestelijken zoodanig opgewonden, dat zij St. Jameskerk binnengedrongen, den dienst stoorden door een razend gebrul van "Judas, Apostaat" enz. enz. Dit bericht staat niet op zich zelf. Dergelijke scènes komen tegenwoordig maar al te dikwijls voor. Men begint in Engeland te vreezen voor hevige twisten op godsdienstig terrein. 't Zou ook te verwonderen zijn, als de beweging naar godsdienst zonder eenige stoornis langs kalme wegen haar doel zou bereiken.

— Een indrukwekkende plechtigheid was de processie, die te Londen heeft plaats gehad ter eere van de H. Maagd en de martelaren van Engeland. Reeds geruimen tijd voordat zij uittrok, waren de straten en pleinen, waarlangs zij zich zou bewegen, gevuld met een dichte menigte nieuwsgierigen, die zich zeer ordelijk en behoorlijk gedroegen, terwijl verscheiden huizen feestelijk waren versierd. De stoet stelde zich in beweging des namiddags te half vier. Behalve de geestelijkheid namen honderden Katholieken, meest allen leden van vereenigingen en broederschappen, er aan deel. Zij werd geopend door banier- en vaandeldragers; daarna kwamen de leden der Broederschap van het H. Sacrament, in hun rijk gewaad scherp zich afteekenend tegen de eenvoudige bruine kleeding der Tertiarissen van Sint Franciscus. Koorknapen met wierookvaten gingen een lange rij geloovigen vooraf, van welke sommigen brandende lantaarns, standaarden en kruisen droegen.

Het middelpunt van den stoet was een prachtig reliekschrijn, bevattende de eerbiedwaardige overblijfselen van martelaren, die tusschen de jaren 1535 en 1681 in Engeland den dood stierven voor het Katholiek geloof en door Paus Leo XIII zalig verklaard zijn geworden. Zij werd gedragen door vier religieuzen onder een rijk baldakijn. Vlak achter deze groep volgde een priester met een reliek van den gelukzaligen Thomas Morus. Ten slotte kwamen nog een 500tal in 't wit gekleede kinderen, die liederen zon-

gen ter eere der martelaren van Engeland, een menigte seminaristen en priesters, benevens tal van mannelijke en vrouwelijke religieuzen. Overal waar het relieksehrijn voorbijging, ontblootten de toeschouwers eerbiedig het hoofd.

**Spanje.**—'t Is wonder, hoe de Amerikaansche pers thans aan Spanje durft verwijten, dat het de vredesonderhandelingen niet loyaal wenscht voort te zetten. Omdat Spanje moeite doet te redden wat te redden is? Omdat Spanje in de overgaaf van Manila maar niet den afstand kan zien van den ganschen Archipel? Hoe komt de Amerikaansche pers ertoe dit aan Spanje te verwijten? Heeft niet dan de gansche wereld gezien, dat Amerika nog met allen stoom den oorlog voortzette, toen de vredesonderhandelingen reeds zoo goed als geëindigd waren? Amerika is het best geteekend door de voorstelling van een gulzigaard, die nog zooveel mogelijk spijzen naar binnen werkt, als het etensuur is verstreken. En een dusdanig gulzigaard durft aan Spanje verwijten, dat het arme land zich poogt te verzetten tegen zijn drieste schraapzucht!

Garcia's soldaten schijnen op Cuba voor den dollar te zijn bezweken. Het hoofd der opstandelingen heeft aan de Amerikaansche regeering zijn ontslag gezonden, dat is aangenomen. Met Aguinaldo op Philippijnen gaat het zoo gemakkelijk niet. In tegenstelling met de berichten, die melden dat Aguinaldo een expeditie beraamt naar Yo-Yo, op het eiland Panay, de hoofdzetel der Spaansche bezetting op de Philippijnen, wordt thans uit Hongkong gemeld, dat Aguinaldo nog steeds in zijn vijandelijke houding tegen de Amerikanen volhardt en elk oogenblik dreigt Manila binnen te dringen. Hij heeft de waterleiding afgesneden. Intusschen lijden de Spaansche soldaten bitter gebrek. De Amerikanen hebben de beste plaatsen uitgezocht en de Spanjaarden zijn opgehoopt in de kerken en overgeleverd aan elke soort van ontbering. Men vreest een epidemie.

**Amerika.** — Mc. Kinley, zegt men in een telegram aan *Daily News*, gaf zijn afgevaardigden voor de onderhandelingen te Parijs de volgende instructies mee: Het eiland Luzon blijve Amerikaansch. Verder mag geen eiland der Archipel ooit aan een andere mogendheid worden afgestaan. En.... in den ganschen Archipel worde ingevoerd scheiding van Kerk en Staat.

— Het schijnt, alsof de Amerikanen er niet meer aan denken, om de Philippijnen los te laten. Het beginsel, door den *Herald* verdedigd: Amerika heeft de Philippijnen veroverd, dus moet de Amerikaansche vlag op de Philippijnen blijven waaien, vindt overal ondersteuning. Dat is een plicht tegenover de Philippino's, dat is noodzakelijk voor den vrede in Europa — men ziet, dat de humaniteit der Amerikanen Amerikaansche afmetingen aanneemt:—dat is men verschuldigd aan de dappere mannen, die deze eilanden overmeesterd hebben! In elk geval zal, wanneer voldaan wordt aan het verlangen der *Sun*, Manila in geen geval meer aan de Spanjaarden worden afgestaan. "De stad," schrijft dit blad, "zou ons in elk geval volgens de voorwaarden van het Protocol hebben toebehoord. Maar nu zij ons toebehoort volgens het recht van verovering, zal elk argument, hetwelk Spanje mocht gebruiken, dat het Manila door kracht van wapenen zal kunnen behouden, vervallen."

"Wij zullen", schrijft de *Philadelphia Inquirer*, "op de Philippijnen geen verdeeling van gebied, geen verdeeling van autoriteit toestaan. De inname van Manilla geeft ons onbetwistbare rechten."

Omtrent de verhouding, welke er tusschen de Vereenigde Staten en het veroverde gebied zal bestaan, zegt de *Press*, dat Portorico, Luzon en Hawaï nooit Staten zullen zijn of deel zullen uitmaken van de Vereenigde Staten; zij zullen eenvoudig "dependences" der Vereenigde Staten zijn. Hun bevolkingen zullen evenmin onderdanen der republiek zijn als de bewoners van Madagascar onderdanen zijn van Frankrijk. Het volk der Vereenigde Staten zijn Amerikanen en zal nooit toestaan, dat een deel van zijn bestuur wordt gegeven aan Latijnsch-Amerikanen of Indiërs, aan halfbloeds of Maleiers!

## ADVERTENTIEN.



Zie N° 743 van de *Amigoe di Curaçao.*